

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/43438>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-06 and may be subject to change.

Tekstverklaren en samenvatten – dat moet je kunnen bij Nederlands. Het betekent een middag hersenactiviteit op topniveau. Bij tekstverklaren de taak om vragen over De illusies van de kenniseconomie te beantwoorden (Harry Kunneman, 2003, Filosofiemagazine). Een ondankbare taak, want je krijgt niet het idee dat je daardoor de tekst beter gaat begrijpen. Samenvatten is leuker. Het gaat om de tekst De appel en de mand (Maurice Punch, 2003, De Gids). De opdracht is goed ingeperkt met een vijftal hoofdpunten die, als je het op de keper beschouwt, eigenlijk acht hoofdpunten zijn. Je kunt de uitdaging aangaan om er een mooi kort betoog van te maken. Daar zou ik mee begonnen zijn, en dat zou ik binnen een uur af willen hebben. Het tweede uur zou ik besteden aan tekstverklaring. In het derde uur zou ik mijn samenvatting nog eens kritisch nalezen en de tekstvragen beantwoorden die ik in de eerste ronde overgeslagen had. De teksten zijn in taaltechnisch opzicht goed gekozen. Niet te moeilijk, voldoende stof tot nadenken. Liever had ik overigens gezien dat het teksten waren geweest die wat met Nederlands te maken hadden. De enige zin die daarover gaat is Het gaat daarbij onder andere om het echt toelaten en laten doorwerken van een menselijk verlies en om de niet eenvoudige zoektocht naar een complexer beeld van het eigen bestaan en van het menselijk leven, maar ook om een rijkere taal voor het benoemen van datgene waar het in het leven uiteindelijk om gaat. Dit is een veel te lange zin met een klagerig begin en een mooi eind. Je zou willen dat leerlingen in het onderwijs kennis opdoen over een rijkere taal en dingen waar het in het leven uiteindelijk om gaat. Wat het vak Nederlands betreft: de rol van taal in de samenleving. Taal helpt niet alleen in moeilijke tijden, maar kan ook gewoon nuttig en vermakelijk zijn. Een mooie inhoud verpakt in boeiende taal. Dat is waarom je Nederlands als vak leuk kunt vinden. Verder met de details. De voetnoten met toelichting over Newton, Frankenstein en Miami Vice zijn waarschijnlijk wel nuttig. Die over genomics en nanotechnologie zijn overbodig. Uit de context blijkt toch wel dat het om bijzondere wetenschappelijke ontwikkelingen gaat, en dat is al wat je nodig hebt om de kern van het betoog te snappen. Doel van dit onderdeel van het VWO-examen moet onder andere zijn om te testen of leerlingen voldoende woordkennis hebben. Vocabulaire, tekstbegrip en vaardigheid om je uit te drukken, daar gaat het om bij dit deel van het examen. Bij slechts enkele vragen kan ik een kanttekening plaatsen. Vraag 1 bijvoorbeeld, over de plaats van tussenkopjes in de tekst. Dat is een vraag die ik in eerste instantie heb overgeslagen. Achteraf zag ik dat je er met wat puzzelen wel uit kon komen. Als je synonymie beheerst is het eigenlijk een makkie. De truc is “belangrijkste woord uit het gesuggereerde kopje = woord uit de eerste zin van de alinea”. Dus: twijfel = een groot vraagteken plaatsen, sociologische tekortkomingen = iedereen in gelijke mate profiteren, koppeling = verbinding. Op zulke oefjes kun je getraind worden in de lessen Nederlands. Waar de vraag aan voorbijgaat is de wenselijkheid van tussenkopjes. In dit stuk: niet doen. De tekst wordt er vormelijk en inhoudelijk lelijker van. Inhoudelijk gaat het mis, want de auteur heeft niet geschreven over Ontwikkeling Nederland als kenniseconomie, maar over Nederland als ‘kennisland’. Het verschil tussen een land en een economie van een land wordt hier platgewalst. Bovendien kun je tussentitels niet aanbrengen zonder de vorm bij te stellen. De verwijswaarden moeten blijven kloppen, en dat is hier niet zo. Je verwacht niet dat woorden zoals dit, ook en dergelijke in de eerste zin van een paragraaf met een titel staan. Vraag 4 is eigenlijk een inkortingsopdracht. Maak een zin van maximaal 20 woorden van de zin De vooronderstelling dat er een directe koppeling bestaat tussen technologische innovatie en economische groei aan de ene kant en toename van welzijn en verbetering van de kwaliteit van leven aan de andere kant. Volgens het antwoordenblad had dat moeten worden De vooronderstelling dat technologische innovatie (en economische groei) automatisch leidt (leiden) tot toename van welzijn. Had je het niet mogen samenvatten met wat de auteur zelf schrijft: technologie doet goed? Dat is lekker recht door zee. Waarschijnlijk wordt het afgestraft. De lessen Nederlands zullen helaas vooral gericht moeten zijn op het vermogen om wenselijke antwoorden te geven op het examen. Bij vraag 10 vroeg ik me af, wat de opstellers van het examen precies bedoelen met woordgroepen en zinsdelen. In het antwoordenblad worden ook hele zinnen gegeven. En hadden deelzinnen ook gemogen? Nauwkeuriger woordgebruik, met name waar het om taalkundige begrippen gaat, is nodig. Verderop wordt het begrip functiewoorden gebruikt. Dat zijn woorden zoals lidwoorden en voorzetsels, die verbanden aanbrengen tussen inhoudswoorden zoals zelfstandige naamwoorden en werkwoorden. In het examen worden geen functiewoorden maar typering en functieaanduidingen bedoeld. Een woord zoals doel of gevolg, waarmee de functie van de alinea wordt getypeerd. Het antwoord op vraag 15 kon ik niet vinden. Wat valt er in het licht van de voortschrijdende technologie in te brengen tegen de verwachting dat de materiële behoefte ooit verzadigd zal raken? Het gewenste antwoord was: Door de voortschrijdende technologische vernieuwing zullen er (steeds) nieuwe materiële behoeften zijn / zal er (voortdurend) economische groei zijn. Ik zou het gewenste antwoord wel hebben verzonnen, maar ik had niet verwacht dat een eigen inhoudelijke inbreng gevraagd zou worden. Vraag 16 is een typische meerkeuzevraag. Het goede antwoord geeft de tekst weer in vage andere bewoordingen. Er zit een letterlijk antwoord bij, dat inhoudelijk goed is, maar dat onvolledig is. Hoe tekstgetrouw moet je zijn? Fit zijn is het belangrijkste voor dit onderdeel van het VWO. Voorbereiden kun je het nauwelijks. Het zal nog wel gaan zoals ik het vroeger heb meegemaakt. Pas in het laatste jaar ga je trainen. Wat oude examenopgaven maken, dat helpt. Levert het de studenten die wij in de collegebanken willen hebben? Ja en nee. Het is beslist nodig dat iemand die een universitaire studie gaat volgen een moeilijke tekst kan begrijpen en zulke in wezen toch heel eenvoudige vragen kan beantwoorden. Niets mis mee, behalve dat het een heel vervelend examenonderdeel is. Belangrijke andere doelstellingen van het vak Nederlands in het onderwijs blijven door dit accent op tekstverklaren en samenvatten liggen: een rijkere taal voor het benoemen van datgene waar het in het leven uiteindelijk om gaat. Kennis van taal hoort prominent aanwezig te zijn in een land dat zich als ‘kennisland’ wil ontwikkelen.